

УДК 338.4

Матейчук Юлія Володимирівна,

студент, Національний університет біоресурсів
і природокористування України

Матейчук Юлия Владимировна,

студент, Национальный университет биоресурсов
и природопользования Украины

Mateichuk Iulia,

student, National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine

**ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКУ
ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ
ВЫРАЩИВАНИЯ ПОДСОЛНЕЧНИКА
WAYS TO IMPROVE THE ECONOMIC EFFICIENCY OF
SUNFLOWER PRODUCTION**

Анотація. В статті проведено аналіз стану виробництва соняшнику на підприємстві, оцінено його місце і роль для ефективного господарювання. Визначено основні напрямки підвищення економічної ефективності виробництва соняшнику.

Ключові слова: економічна ефективність, вирощування соняшнику, підприємство.

Аннотация. В статье проведен анализ состояния производства подсолнечника на предприятии, оценены его место и роль для эффективного хозяйствования. Определены основные направления повышения экономической эффективности производства подсолнечника.

Ключевые слова: экономическая эффективность, выращивание подсолнечника, предприятие.

Abstract. In the article shown the analysis of sunflower production in the

enterprise, estimated its place and role for effective business activity. The main directions of economic efficiency improving of sunflower production is proposed.

Keywords: economic efficiency, growing sunflowers, enterprise.

Постановка проблеми. Виробництво та переробка олійної сировини відносяться до провідних галузей світового агропромислового виробництва. В сьогоденних умовах спаду тваринницьких галузей в АПК України та її регіонів важливого значення набуває вирішення проблем збільшення обсягів виробництва рослинного білка і олії. Особлива увага приділяється виробництву традиційного для країни насіння олійних культур. Вони заслуговують на увагу ще й тому, що за один рік дають два врожаї найцінніших сполук – білків і жирів, які в сумі залежно від культури становлять 60-80% всього врожаю. Окремі з них при переробці практично не мають відходів. Завдяки цьому саме олійні культури мають найвищі темпи виробництва у світовому землеробстві. Така економічна ситуація вимагає об'єктивної оцінки подій в галузі, а отже виникає потреба в проведенні поглибленого дослідження питань щодо її подальшого розвитку і підвищення ефективності в нових умовах господарювання.

Розв'язанням проблем підвищення економічної ефективності виробництва соняшнику займаються багато науковців, зокрема відомі вітчизняні вчені-економісти: В.Г. Андрійчук, В.І. Бойко, М.Й. Малік, Л.О. Мармуль, В.В. Крестьянінова, П.Т. Саблук, О.М. Шпичак, О.О. Чередніченко та інші. Але, незважаючи на велику кількість досліджень і численні публікації, питання ефективності виробництва соняшнику вимагають подальшого дослідження з огляду на постійно змінні умови господарювання і першість нашої країни у світовому виробництві насіння соняшнику і соняшnikової олії.

Метою статті є оцінка стану виробництва насіння соняшнику на підприємстві, визначення його місця і ролі для ефективності

господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною складовою сільськогосподарського виробництва та аграрного ринку в Україні є виробництво соняшнику. Від реалізації соняшнику сільськогосподарські товаровиробники одержують майже третину грошових надходжень. Соняшник для України – стратегічна ринкова продукція [3].

Оскільки виробництво соняшнику у ПП «МАКАРІВ-АГРОБУД» є однією з основних галузей, то розглянемо розвиток цієї галузі докладніше.

Як відомо, рівень розвитку визначається насамперед обсягами виробництва соняшнику, що в свою чергу залежить від розмірів посівних площ, їх структури та урожайності [5]. Вища питома вага високоврожайних культур у структурі посівних площ дає змогу навіть при меншій площі посіву одержувати значно більший валовий збір. Так само вищий рівень урожайності соняшнику забезпечує збільшення валового виробництва соняшнику. Проглянемо динаміку виробництва соняшнику в господарстві.

Таблиця 1

Динаміка виробництва соняшнику в ПП«МАКАРІВ-АГРОБУД»*

Показник	2012 р.	2013р.	2014р.	2014 у % до 2012 рр.
Площа посіву, га.	1000	555	1000	100
Урожайність з 1 ц/га	7,36	14,91	19,41	263,72
Валовий збір, ц	7359	8277	19406	263,70
Реалізовано продукції,ц	7402	8277	19406	262,17
Рівень товарності, %	100,58	100	100	X

* розраховано автором на основі звітів підприємства

Аналіз даних таблиці 1 свідчить, що за період з 2012р. по 2014р. в галузі виробництва соняшнику відбулися такі зміни: площа посіву залишилась незмінною 1000га. Щодо урожайності, то вона збільшилась на 12,05ц/га. При цьому слід відзначити, що урожайність у досліджувані роки була значно вищою, ніж в середньому по Україні. Відповідно збільшився

валовий збір зерна із 7359ц до 19406ц. Обсяги реалізації за період, що досліджується збільшилися: відповідно на 12004ц. Рівень товарності стабільний 100%.

Як відомо, валовий збір соняшнику залежить від розмірів посівної площі і рівня урожайності соняшнику. На основі цього, за допомогою таблиці 2 дослідимо, які фактори вплинули на зміну валового збору соняшнику на підприємстві ПП «МАКАРІВ-АГРОБУД».

Таблиця 2

Вплив факторів на зміни валового збору у ПП «МАКАРІВ-АГРОБУД»*

Показник	2012 р.	2014р.	Відхилення (+,-)
Площа посіву, га	1000	1000	0
Урожайність з 1 га, ц	7,36	19,41	12,05
Валовий збір, ц	7359	19406	12047
Валовий збір при площі 2014 р. і урожайності 2012 р., ц	7360		X
Зміни валового збору соняшнику за рахунок, ц: площі посіву	1		X
Урожайності	12047		X

* розраховано автором на основі звітів підприємства

Аналізуючи розраховані в таблиці 2 дані, можна зробити висновок, що на валовий збір впливає такий чинник, як урожайність, а площа посіву залишилась незмінною у порівнянні з базисним роком.

До найважливіших економічних категорій, які характеризують ефективність діяльності підприємств відносять рентабельність. Вона означає дохідність, прибутковість підприємства. Рентабельно працює підприємство тоді, коли воно отримало надлишок над витратами на виробництво продукції у вигляді доходу. Доходом підприємства є частина вартості валової продукції, що залишилася після відшкодування затрат на її виробництво [2]. Рентабельність належить до показників, що певною мірою узагальнено характеризують економічну ефективність діяльності підприємства. В ньому відображаються результати затрат не лише живої, а й уречевленої праці, ступінь використання засобів виробництва, якість

реалізованої продукції, рівень організації виробництва [3].

Таблиця 3

Собівартість і рентабельність виробництва соняшнику*

Показник	2012 р.	2013р.	2014 р.	2014 у % до 2012 р.
Повна собівартість 1 ц соняшнику, грн	345,85	245.62	308.98	89.34
Ціна реалізації 1 ц соняшнику, грн.	346,39	239.58	344.79	99.54
Прибуток на 1 ц соняшнику, грн.	0,54	-6.04	35.81	6631.48
Рівень рентабельності,%	0,002	-0,03	0,12	X

* розраховано автором на основі звітів підприємства

Проаналізувавши показники даної таблиці можна сказати, що собівартість 1 ц соняшнику збільшилась на 89,34 %. Ціна реалізації 1ц збільшилась на 99,54%. У зв'язку з цим, прибуток збільшився на. Рівень рентабельності зменшився на 0,12 %, за рахунок збільшення повної собівартості.

Розглянемо на прикладі ПП «МАКАРІВ-АГРОБУД» вплив факторів на зміну маси прибутку від реалізації соняшнику.

Таблиця 4

Вплив факторів на зміни маси прибутку від реалізації соняшнику*

Показник	2012 р.	2014 р.	Відхилення (+,-)
Реалізовано соняшнику, ц	7402	19406	12004
Прибуток, тис грн.	3997,08	694928,86	690931,78
Повна собівартість 1 ц соняшнику, грн.	345.85	308.98	-36.87
Ціна реалізації 1 ц соняшнику, грн.	346.39	344.79	-1.6
Прибуток на 1 ц соняшнику, грн.	0,54	35.81	35.27
Зміни маси прибутку за рахунок, тис грн. у т.ч. за рахунок:	-323167,74		
обсягу реалізації	423381,08		X
собівартості	-715499,22		X
ціни реалізації	-31049,6		X

* розраховано автором на основі звітів підприємства

Аналізуючи дану таблицю, ми бачимо, що прибуток змінився у сторону зменшення на 691 тис.грн., за рахунок зменшення ціни реалізації 1 ц соняшнику на 1,6 грн. На це вплинули такі фактори: при збільшенні обсягу реалізації соняшнику 48016 ц.

Підвищення ефективності виробництва соняшнику, насамперед, залежить від його урожайності й рівняння використання землі, що впливає на собівартість, трудомісткість і рентабельність виробництва соняшнику. У ПП «МАКАРІВ-АГРОБУД» вирощування соняшнику здійснюється за ресурсозберігаючою технологією, яка передбачає використання високопродуктивних гібридів і сортів пшениці та сучасних систем-машин, які забезпечують виконання технологічних операцій відповідно до агротехнічних вимог. Спеціалістами НУБіП України була розроблена схема внесення добрив та засобів захисту посівів, механізованої обробки ґрунту, збору та обробки врожаю з урахуванням наявної матеріально-технічної бази та агрокліматичних умов функціонування підприємства.

Для подальшого підвищення економічної ефективності вирощування соняшнику, враховуючи вже наявні технології, необхідно розглянути перспективи оновлення насіннєвого матеріалу. На наш погляд, досить перспективним є проект, запропонований Крестьяніною В.В. [6]. Нами розраховані загальні попередні витрати на вирощування соняшнику на заданій площі з урахуванням вартості нового насінницького матеріалу, рекомендованих добрив, пального та суми оплати праці виконаних агротехнічних операцій. Здійсненні розрахунки свідчать про те, що на виробництво соняшнику заплановані витрати складуть 708677 грн. В тому числі необхідно витратити 437 кг гібридного насіння соняшнику „Згода”, 8042 л пального.

Серед гібридів „Згода” характеризується прекрасними якісними показниками: генетичний потенціал продуктивності – 47 ц/га; результати

екологічного випробування – 24,3 ц/га; олійність насіння – 48%; строки дозрівання – 115 днів [7].

Крім того, він характеризується високою толерантністю до посухи (грунтової та повітряної) і може з успіхом вирощуватися на різних типах ґрунтів. „Згода” до того ж характеризується і високою продуктивністю нектару і пилку, тому дуже привабливий до бджіл. Гібрид генетично стійкий до іржі, несправжньої борошнистої роси, вовчка і соняшникової молі.

Інвестиції в розширення площ під гібридним насінням соняшнику дозволять поліпшити міжгосподарські зв'язки між товаровиробниками соняшнику в регіоні, і тим самим стабілізувати економічний стан підприємств [6]. Виходячи з цього, можливо розрахувати економічний ефект запланованих заходів (табл. 5)

Таблиця 5

Фінансовий план результатів інвестування в розширення посівів під гібридним насінням соняшнику ПП «МАКАРІВ-АГРОБУД»*

Показники	грн.
Валовий обсяг продажу	8215421,76
Втрати	1110
Податки з продаж	492826,7
Чистий обсяг продажу	7721485,06
Матеріали і комплектуючі	59302,2
Відрядна зарплата	-
Сумарні прямі витрати	223160
Валовий прибуток	414882
Податок на майно	-
Адміністративні витрати	22490
Виробничі витрати	149958
Маркетингові витрати	7000
Зарплата адміністративного персоналу	20000
Зарплата виробничого персоналу	512500
Зарплата маркетингового персоналу	70390

Сумарні постійні витрати	-
Амортизація	12000
Відсотки по кредитах	-
Сумарні невиробничі витрати	29490
Інші доходи	-
Інші витрати	-
Збитки попередніх періодів	-
Прибуток до виплати податку	-
Сумарні витрати, віднесені на прибуток	1521172,2
Чистий прибуток	6200312,86

* * розраховано автором на основі звітів підприємства

Результатом інвестування в даний проект є отримання прибутку в перший рік 6200312 грн. та отримання в подальшому за умов забезпечення підприємства власним високоврожайним насінням та дотриманням агротехнологічних умов вирощування щорічного додаткового доходу в сумі 733752 грн.

Висновки: Отже, провівши ґрунтовний аналіз виробництва соняшнику на підприємстві, ми визначили, що в останній рік підприємство було досить успішним у вирощуванні соняшнику, збільшивши урожайність майже вдвічі при тій самій площі посіву. Однак в умовах жосткої конкуренції підприємству необхідно вдосконалювати технології виробництва для підвищення економічної ефективності виробництва цієї досить рентабельної культури. Таким заходом може стати запропонований інвестиційний проект, який підприємство зможе реалізувати, зважаючи на стійке фінансове становище.

Література:

1. Герасимчук Н. А. Ефективність заходів ресурсозбереження у виробничо-господарській діяльності підприємства / Н. А. Герасимчук // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). - 2013. - № 2(6). - С. 99-108.

2. Економіка сільського господарства: Навч. посібник/Збарський В.К., Мацибора В.І. та ін., За ред. В.К. Збарського і В.І. Мацибори. - К.:ТОВ"Аграр Медіа Груп", 2013. - 316 с.

3. Збарський В.К. Організаційно-економічне забезпечення ефективності сільськогосподарських підприємств: [монографія] / В. К. Збарський. – К.: ННЦ ІАЕ, 2013. – 402 с

4. Звіти підприємства ПП «МАКАРІВ-АГРОБУД» за 2012-2014 роки

5. Малік М.Й., Зіновчук В.В., Лупенко Ю.О. та ін. Основи аграрного підприємництва // За ред. М.Й. Маліка. – К.: Інститут аграрної економіки, 2001. – 582 с.

6. Мармуль Л.О., Крестьянінова В.В. Фактори та особливості вирощування соняшнику в Херсонській області// Таврійський науковий вісник: Збірн. наук. праць. Вип.36.-Херсон: Айлант, 2005.- С.189-194.

7. Каталог гібридів соняшнику селекції Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва УААН / [Кириченко В.В., Макляк К.М., Коломацька В.П. та ін.]. – Х.: Магда ЛТД, 2011. – 36 с.